

"massa ande ting"

Ernst Elis Eriksson

"massa ande ting"

I höstens utställning "massa ande ting" presenterar Malmö Konstmuseum Ernst Elis Erikssons sjuttio år långa och mycket produktiva konstnärskap. Utställningen kan ses som en hyllning till konstnären Ernst Elis Eriksson som gick bort i januari i år, 99 år gammal. Eee tillhör samma generation som trettiotalets arbetarförfattare, men till skillnad mot dem tillhör hans konst inte konsthistorien utan samtidskonsten. Titeln "massa ande ting" är hans egen. Utställningen har tidigare i år visats på Norrköpings konstmuseum, Karlstads konstmuseum och på Millesgården i Stockholm.

Förutom denna lärarhandledning, som kan laddas ner från Malmö Konstmuseums hemsida www.malmo.se/konstmuseet, finns katalogen "Håll tjeften – hundra år av åttio- och nitti-tal" av Teddy Hultberg samt flera av Ernst Elis Erikssons egna böcker och flera nummer av serien om Pavan till försäljning i museishopen.

Lärarhandledningen skall ses som ett fördjupningsmaterial för den som vill veta mer om Ernst Elis Eriksson och en inspirationskälla för den som efter museibesöket vill arbeta vidare i skolan. Innehållet är främst tänkt för lärare som undervisar i svenska, historia, samhällskunskap och bild på högstadiet och gymnasiet.

FÖRBERED DITT BESÖK

Förbered klassen. Det är bra att berätta om besöket redan i skolan så att eleverna har en uppfattning om vad ett konstmuseum är och vad de skall göra där. Låt klassen diskutera frågor som: Vad är ett konstmuseum? Vad finns där? Vad skiljer ett konstmuseum från en konsthall? Har någon varit på en konstutställning? Vad tyckte ni om det? Vad är konst? Är konst viktig/oviktig, varför? Berätta för eleverna vad ni skall se på konstmuseet. Det kan också vara bra att ge eleverna en kort introduktion till Ernst Elis Eriksson och hans konst. Underlag till detta hittar du både i den här handledningen och på Malmö Konstmuseums webbplats www.malmo.se/konstmuseet.

Vill man få ut mesta möjliga av **besöket på konstmuseet** skall man låta museets konstpedagog visa och berätta om utställningen. Museipedagogen har en bred kunskapsbas och visningen ger eleverna en fördjupad förståelse för det de ser. Den öppnar också för egna funderingar och ger stoff till en fortsatt diskussion kring det ni upplevt.

Avsluta besöket med en **uppföljning i skolan**. Alla museibesök vinner på någon form av återkoppling. Genom att eleverna får möjlighet att diskutera besöket i efterhand kan tankar och frågor som väckts fångas upp och bearbetas. Man kan även återkoppla till det samtal om konst som man hade innan museibesöket. Den som vill arbeta vidare med utställningen hittar idéer till detta för ämnena historia,

samhällskunskap, svenska och bild i slutet av den här lärarhandledningen.

PÅ KONSTMUSEET

- Det blir lätt rörigt när man kommer till museet, många vill hinna besöka toaletten och hänga av sig sina kläder. Därför kan det vara bra att planera bussresan så att man är på museet ca 10 minuter före utsatt tid.

- Till höger i entrén finns det en obehagad garderob med vanliga rockhängare samt förvaringsskåp. För att använda dem behövs en 5-krona som man sedan får tillbaka när man hämtar sina kläder.

- Ryggsäckar och större väskor får inte medtagas i museet. Vi ser gärna att man även lämnar mindre väskor och andra lösa persedlar i skåpen.

- Vid ankomsten till museet anmäler ni er i receptionen. Konstmuseet är stängt för allmänheten fram till kl.12.00. Därför måste ni alltid ha sällskap av konstmuseets pedagog om ni befinner er i museets lokaler på förmiddagen.

- Visningen av utställningen tar ca 45 minuter.

- Det är mycket bra om du som lärare besöker utställningen i förväg. Museet erbjuder kostnadsfria lärarvisningar. För mer information om detta, besök vår hemsida www.malmo.se/konstmuseet eller mejla eller ring vår konstpedagog Greta Burman, greta.burman@malmo.se eller 040-344273. Om du vill boka en lärar- eller klassvisning ringer du André Branca som är bokningsansvarig på Malmö Konstmuseum tel. 040-344423.

- På museets hemsida finns en utvärderingsenkät som den som vill är välkommen att svara på. Om du lämnar din e-mail adress skickar vi utvärderingsenkäten direkt till dig via e-mail. Enkäten utgör ett viktigt underlag till den fortsatta utvecklingen av museets pedagogiska verksamhet och vi är tacksamma om du har möjlighet att svara och skicka in den till oss.

VIKTIGT ATT VETA NÄR MAN BESÖKER KONSTMUSEET

- Alla föremål i utställningen är "äkta"
- Man får inte röra varken konstverken eller andra utställda föremål
- Är museet stängt får man inte gå på egen hand
- Är museet öppet för allmänheten är det möjligt att gå på egen hand men som lärare är man ansvarig för elevernas uppträdande
- Man får inte springa eller knuffas i museet
- Man får inte äta eller dricka i museet
- Man får gärna prata men inte skrika i museet
- Om du fotograferar i utställningen måste blixten vara avstängd
- Fotografier tagna i utställningen får inte användas för kommersiellt bruk

Ernst Elis Eriksson (eee)

Eee föddes 1906 i Stockholm men enligt honom själv är det helt ointressant när han hamnade här. Desto viktigare ansåg han det vara att han under sitt liv upplevde **tre pånyttfödelser: 1957, 1987, 1997**. De markerar alla viktiga vändpunkter i hans konst. Enligt honom själv kan hans produktion från den första pånyttfödelsern 1957 och framåt indelas i fyra kategorier: **dagbok, identifikation, tomrum och reportage**. Dagbokskategorin handlar om privata händelser och egna upplevelser. Identifikation hör samman med Pavan och Pavans värld. Tomrum innehåller de arbeten där eee har försökt förtydliga frånvaron. Och reportage är verken med ett politiskt och samhällskritiskt innehåll.

För eee var arbetet som konstnär som vilket jobb som helst. Han kallade det för sitt "kneg" och de verk han skapade kallade han för produkter. De olika produkterna var målningar – macklingar, collage – kolasj och vikåklipptjofjeser. Enligt honom själv var han bara ett don som i sin konst åtlodde dem som propade på att göra sig hörda.

Altartavla, 1962

Född på nytt

1957 genomgick eee sin första pånyttfödelser. Nu slutade han göra skulpturer i traditionell mening och började istället experimentera med collage och bemålade träreliefer. Motiven var ofta erotiska och bilderna befolkades av figurer sammansatta av förenklade former. Det var ett nytt rått formalfabet för människokroppen ljusår från den äldre konstens antika ideal. De traditionella materialen som sten, brons och lera som eee arbetat med tidigare passade inte längre och han började arbeta med enklare material som papper och plywood.

Detta innebar att tillverkningsprocessen blev snabbare. Av plywoodskivor och virke i metervara tillverkade han i rask takt ett stort antal råa träreliefer som bara delvis färglades. De var uppbyggda i flera lager av ihoppikade plywoodbitar, vissa i upp till 9 skikt. Eee har själv berättat hur lycklig han kände sig när han fick förvandla de två meter långa plywoodskivorna till träreliefer:

"Efter hand försökte jag befria mig från det naturalistiska sättet att jobba med volymer.

Kroppens volymer. Och överförde det till plana ytor. Jag använde plywood och sågade ut saker som var tecken, ett ben, ett huvud. Sågen styrde, fyrkantiga, rätvinkliga saker, i vissa fall blev det en liten förändring. Ja då lekte jag. Jag var, vad heter det, den lekande människan, homo ludens. Jag öste på för fullt och kunde befria mig från giftet. Jag föddes helt befriad utan skador."

Ord och text i bilden

Under tidigt 60-tal blev motiven mer rättframma och det blir vanligare med ett politiskt innehåll i bilderna. Men den största skillnaden är att eee nu på allvar börjar införa ord och text i sina bilder. Det är utsnitt ur vardagliga dialoger, brottstycken som verkar tagna direkt ur verkligheten som ögonblick av livet. Även titlarna förändrades och blev mer fragmentariska mer utfunderade, dolda, bakvända och ibland även skrivna som anagram. Bokstävernas rent grafiska möjligheter intresserade honom inte. Istället var det det semantiska innehållet, utsnittet ur verkligheten, som var det viktiga. Det naturliga tilltalet var viktigt för eee och han använde alltid talspråk i de texter han infogade i sina produkter. Inte för att han inte kunde uttrycka sig korrekt i skrift utan för att ett konventionellt välartikulerat och grammatiskt riktigt språkbruk inte hade fungerat. Det hade blivit för långgrandigt och konstruerat. Han lade på färgen och texten på de obehandlade råa plywoodbitarna med samma schvung så att text och form korresponderade.

Man kan fråga sig varför språket nu fick en så central roll i eee:s bildvärld, själv sa han:

"Utan text blev grejen för mångtydig, ordet gav innehållet en bestämd betydelse riktade avläsningen mot det avsedda".

Sedan dess har eee fortsatt att låta text och bild spela med och mot varandra i sina produkter. I titlarna använde han ofta ord som förstärker eller ger en ledtråd till innehållet i bilden eller så fragmenterade han titeln så bilden fick en poetisk laddning. För mer än en kritiker blev åsynen av det nedklottrade likvärdigt med fyllesnack, man hade svårt att se igenom den egna normen och missade därför realismen i uttrycket.

När man betraktar eee's verk måste man prova olika läsvägar för att på det sättet bilda sig en uppfattning om vad som äger rum. Genom texten kan man läsa bilderna i flera olika skikt. Fragmentariska satsgrupperade åtskilt kan visa sig hänga intimt samman. Bokstäverna försvinner ibland utanför tavelkanten, tillbaka ut i verkligheten som om ett fåtal av dem bara varit tillfälligt nere för landning och åskådaren får gissa sig till fortsättningen. Den vanliga läsriktningen bryts, och en mening som börjat horisontalt kan plötsligt fortsätta vertikalt. Språket i bilderna är för det mesta vardagligt snack. I många fraser är enstaka ord utelämnade

endast markerade med punkter och namn återges ofta bara med första bokstaven.

"Indijaner och en kåvbåj"

I början av 60-talet blir leken allt mer central i eee:s konst. Han började göra vad han själv kallade vikåklipptjofjeser, en form av ritade bilder som skulle klippas ut, vikas och klistras ihop till collage. I utställningen "Indijaner å en kåvbåj" på Galerie Burén 1965, en av de allra första svenska galleriinstallationerna, introducerade han figuren Pavan och hans vänner Ägget, Krokodilet mfl. Enligt eee var det inte han som hittade på dem, utan de som kom till honom. De skulle sedan återkomma i hans bildvärld under många år. Hela galleriet var tapetserat med en berättelse i collage, bilder och texter. Den handlade om striden mellan "indijaner och en kåvbåj" och jakten på krokodilets öga. När utställningen var slut revs och kastades den och idag finns det därför bara ett fåtal objekt kvar.

Pavan till häst 1965

Mellan 1965-70 utkom Pavan som fem seriehäften på Åke Hodells förlag Kerberos och senare gav Rönnells Antikvariat ut ytterligare häften. Äventyren i Pavans värld är poetiskt, drastiskt och drömskt berättade.

Politiska produkter

Eee's politiska engagemang blir med tiden allt tydligare. I sin konst lyfter han fram aktuella frågor som upprör honom. Under åren 1973-77 arbetade han av och till med ett projekt som han kallade "Dåm utsatta". Det tillhör kategorin reportage. Här var det neurosedynkatastrofen och de missbildningar den lett till som lyftes fram.

I Sverige hade Astra sedan slutet av 1950-talet sålt ett preparat som innehöll en substans som heter thalomid. Det var ett lugnande medel som sas vara ofarligt och det gavs därför till flera gravida kvinnor. Innan preparatet stoppades

hade minst 130 barn fötts med kraftigt missbildade armar och ben. Både Astra och Medicinalstyrelsen försökte undandra sig ansvar för det inträffade och processer pågick långt in på 1960-talet.

Händelsen väckte sån ilska i eee att han fördjupade sig i frågan och skapade en serie pepprade bilder och texter med tydliga anklagelser gentemot de ansvariga. Tyvärr realiserades projektet aldrig i någon utställning. Flertalet av de målade verken är idag förstörda och det finns bara enstaka skisser kvar. Till följd av sitt arbete med neurosedynkatastrofen skrev eee även brev till en rad präster. Han sade att han ville skapa en bild av det onda och ställde frågor om vem som utförde guds straff på jorden i relation till de illgärningar som pågår runt omkring oss. Nu tillkom verket "*Satan, Jahve och guldet*" om vilket han skrev:

"jag utgår ifrån att GUD givit SATAN uppgift att straffa människorna för att "dom" käka på äpplet i PARADISET. GUD sade: förbannad vare osv. GUD anmoda SATAN att finna ut "hur detta skulle ordnas" och Satan fann att GULDET kunde bli det som medförde en förbannelse. GUD och SATAN granskade idén och fann den gångbar. SATAN fick jobbet. Det var alltför bra. Det antog oroande dimensioner och NU, när GUD tittar ut över "dom" han förbannade vänder han sej till SATAN och är bekymrad.

ja vad säger han??? förslag: NÄÄ...SATAN nu får DU sätta stopp på det där. du, det där fick du inte lov till. du, SATAN, nu har du övertagit kontrollen..det dä håller inte, sluta. hur sjutton ska vi klara upp den här oredan?[...]SATAN: har det inte såå lätt han heller. straffmekanismen blev nog lite snekopplad i hastigheten. GUD hade ju så bråttom. han va trött förståss, men ngn dag har han väl kunnat lugna ner sej...så farligt vade vel inte me äpplet. du, GUD, du gilla vad vi hitta på. nu ere faktiskt försent. "dom" får hålla på sådär. vi släpper jobbet å hittar på en annan grejj...ådedär att sända ner JESUS tror jag inte på...NÄÄ, du har gjort en miss..så lägg av."

Tjugo år senare återvände eee till dessa tankar om Gud, Satan, Jesus och makten och omsatta dem i nya bilder.

Slumpen

Från mitten av 70-talet arbetade eee med ett projekt i vilket han ville synliggöra slumpen. För att visa slumpen skapade han en uppsättning regler för slumpmässig framställning som han kallade Kod de 120. Med hjälp av dem målade han en rad målningar uppbyggda av flera olikfärgade, kvadratiska fält som färglades med hjälp av slumpen. Kod de 120 följdes 1981 av Kod de 140 där eee på samma noggranna vis skapade ett antal produkter med enheter i form av små vita kvadrater och vita staplar på svart

botten. Arbetet med Kod de 140 skiljde sig från de tidigare slumpmålningarna. Nu var slumpen degraderad till springpojke åt en representant för ett förutvetande, Ormet. Ormet lämnade upplysningar till Slumpen som anmodade Krokodilet som var kabbalist att tolka för Pavan som realiserade slutprodukten. Dessa produkter visades först 1991 på Galerie Moderne tillsammans med ett flertal böcker som hörde ihop med projektet i utställningen "Från strukturerad imaginär massa till produkter"

Tomrum

Den andra återfödelsen inträffade 1987. Nu började eee göra ting istället för bilder. Arbetet med slumpen hade lett fram till det opresenterbara. Nu ville han utplåna det läsbara och därigenom även själva bilden. Han menade att han nu helt befriat sig från bilden. Denna kategori kallas "tomrum". Med hjälp av negationer, övermålningar och åtlydnader (gentemot en tredje part) försökte han komma åt det opresenterbara: "ett bortomtiden möte". Det blev målningar i grått och svart och tredimensionella ickeföreställande stutföremål med organisk form monterade i lådor. Verken visades första gången i utställningen "*Negeringar av negationer av det allmänna*" på Galerie Moderne 1987. Utställningens titel med sina dubbla negeringar skapade huvudbry för konstkritikerna som på olika sätt försökte tolka vad eee egentligen menade. I ett brev till en journalist skrev eee senare att det var han själv som lagt ut krokben för kritikerna. Men det var oavsiktligt då han själv inte hade upptäckt ironin i den dubbla negeringen förrän det var försent och egentligen hade han menat "en fortskridande negation av det representativa".

I januari 1991 eldade eee upp, "kremerade", sexton dukar från utställningen "*Negeringar av negationer av det allmänna*". Han har berättat att packen med målningar störde honom. Till att börja med klippte han ned målningarna i små remsor och försökte elda upp dem inomhus men det var svårt, han lånade istället en gård av en kollega i närheten. En del av askan fyllde han i små lådor som förseglades med bladguld. Hans förklaring var att han på så sätt omfördelade produkternas massa.

Övermålade mästerverk

1988-89 skapade eee en serie bilder som han kallade "*Övermålade mästerverk*". Det var en fortsättning på de tidigare idéerna om att utplåna det läsbara. Enligt honom själv skapade han målningarna genom att teckna en läsbar bild på duken och sedan måla över den. På det sättet dolde han det föreställande och skapade en förväntning om vad som finns dolt bakom den svarta färgen hos betraktaren. Samtidigt målade han över villfarelsen att det fanns några mästerverk. Det han faktiskt målade över var själva begreppet mästerverk. "**Att gradera ett objekt som mästerverk är apofantisk terrorism**", skrev han i en dialog. Där han även

förklarade att begreppet "vacker" inte existerade:

"Det tassar omkring proffstyckare som gaggar om vackert, dom cementerar konventionellt blarr som hindrar seendet."

Åtlydnader

Efter de övermålade mästerverken kände eee åter ett intresse för det föreställande. Han gjorde därför en rad verk i vilka han försökte tydliggöra tystnaden genom att avbilda det läsbara i reducerad form. Dessa bilder visade han i utställningen "Åtlydnader" på Galerie Moderne 1990. Han förklarar själv titeln genom att säga:

"Med lydnader menar jag att vi står till förfogande åt någon som dirigerar oss. Vi är i handen på en dold faktor som styr oss, jag har brukats..."

För eee var detta inget negativt utan istället var det ett äventyr att få stå till förfogande för en annan okänd part och det var det som var drivkraften bakom hans stora produktivitet.

Angrepp

Efter den tredje pånyttfödelsen 1997 började eee åter göra läsbara bilder. Nu återkommer texten i bilderna, språket är detsamma som tidigare men innehållet är ett annat. Dessa sena bilder tillhör kategorin reportage. Här angriper han aktuella företeelser i samtiden. Det handlar om ondska, krig och korruption. Han skapar en serie verk där han återvänder till tankarna kring Satan och Jesus som han börjat formulera tjugo år tidigare. Som atetist ansåg eee att religionen var direkt skadligt för människor och han gjorde det till sin uppgift att avslöja "kristendomens och politikens lögn". Hans bilder ställer frågor om varför världen ser ut som den gör, varför det finns så mycket krig ondska och orättvisor omkring oss. Han säger att han under denna sista period inte skapar något nytt, allt finns redan i det ständiga nyhetsflödet som omger oss. Han skapar nu två bildberättelser såpor. "Såpa 1" handlar om ett femtiotal politiker och några andra kändisar som vid flera tillfällen besökt en porrklubb och betalat med allmänna medel. Och "Såpa 2" handlar om hur biskop emeritus Martin Lönnebo från sitt viloläge i hängmattan predikade förnöjsamhet, i en tid av massakrer och krig på Balkan och många andra ställen i världen.

Koden för konst

I en målning från 2001 har eee tecknat koden för konst. Han säger:

"All massa kan rubriseras som konst och till och med mammas köttbullar och en Rembrandt är lokaler för det som inte kan visa sig, lokaler som omsluter det förnimbart närvarande, oåtkomligt för tanken. Tecknet konst(TK) är en diktomi. Det har två parter. Det är lika med massa och ande/Anima (MA). Dessa frekvenser omdanas av subjektet (S) till produkt (P), dvs. Lokal (L)för ande."

Enligt eee är allt besjälät, allt är ande.

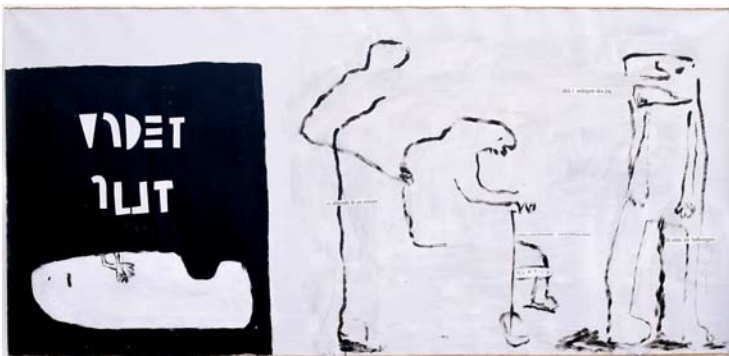
Att avbilda det fördolda

2002 gör eee en serie målningar som han kallar "dåm röda å dåm inte". Här återvänder han till idén om att avbilda det fördolda. I en intervju säger han:

"Nu försöker jag utplåna allting, försöker formulera det som inte finns eller det som är dolt. Det finns alltid något dolt i bilden men hur skall man då omsätta detta i ett objekt, varje pryl är ett objekt som berättar något. Men jag vill ju inte berätta något så vad skall jag göra? Om jag gör en tom yta så berättar jag i alla fall ingenting, då läser man, ja titta där är en tom yta. Jag vill göra något där man förstärker, förtydligar frånvaron av betydelse. Men hur gör man då? Det går ju inte. Då för jag in text ibland, för att påpeka det här. Då är betydelsen där, men i och med att jag för in texten har jag ju gjort något som för in betydelse men genom att jag förstärker och förtydligar frånvaron. Följden blir att det uppstår en komplikation i lösningen, som blir förbryllande. En turbulens uppstår i skallen, det strävar jag efter."

Palestinafrågan

I utställningen "Åkk" 2003 tar eee upp palestinafrågan. Han upprördes över hur den israeliska staten bröt mot FN:s resolutioner genom att ständigt utvidga sin ockupation utan att omvärlden reagerade. Attacken riktade sig inte bara mot Sharon utan även mot alla de som gav honom sitt stöd som Bush och Blair. Eee uppfattade även Sveriges dämpade kritik av Israel som ett svek. I dessa bilder är de föreställande elementen nedtonade och flera av målningarna är som skrivtavlor med långa texter.

Va de allt? (låt lovsången ljuda) 2004

Vem skall ta hand om mamma?

2004, gav Anna Bäsén ut sin rapportbok "Vem skall ta hand om mamma?" där hon belyser problemen inom den svenska äldreården. Eee var nu 98 år och kunde ha varit en av dem som boken talade om. Boken fick eee att ilska till. På två månader skapade han en rad målningar till utställningen "Låt lovsången ljuda" där han i en mängd små och stora dukar kritiserade det han kallade "AB vård och vanvård" i Sverige. I

svart/vita bilder med enkla figurer och starka citat ur Bäséns bok skapade eee ett tänkvärt och upprörande bildreportage, om läget i den svenska äldreården, som inte lämnar någon oberörd. Till vernissagen på Galleri Lars Bohman bjöds även socialministern in.

De tidiga åren

Ernst Elis Eriksson föddes i Stockholm 22 augusti 1906. Han var ett så kallat "oäkta barn", född utom äktenskapet. Bara fyra månader gammal kom han som fosterson till en arbetarfamilj på Kungsholmen i Stockholm. Fosterfadern var murare och fostermodern bidrog till hushållet genom odlingar i familjens kolonilott. För att man skulle ha råd med mat och kläder till honom fick han redan som 11-åring börja arbeta som springschas. Varje dag efter skolan började arbetsdagen som sedan fortsatte tills det var dags för kvällsmat. Pengarna han tjänade gav han till sin fostermor.

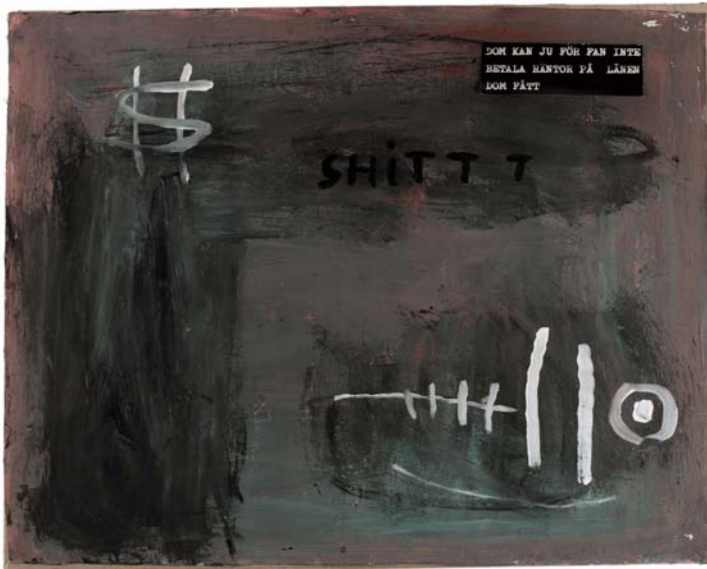
Ibland fick Elis följa med sin fosterfar på olika byggen. Där lärde han sig att mura. Många år senare när han skapade väggreliefer i tegel kom dessa kunskaper till användning. Efter sju år i folkskolan började han arbeta på heltid. Jobben var många och olika. Han var alltiallo på ett förlag, jobbade på byggen och i början av 20-talet mönstrade han på som sjöman. Tillslut bestämde han sig för att han ville bli yrkesmålare och började som lärling hos en målarmästare. För att lära sig mer om hantverket sökte han efter lärlingstiden in till den dekorativa avdelningen på tekniska skolan, idag konstfack. Nu öppnades en ny värld och genom en av sina studiekamrater mötte han konstnären Bror Marklund, ett möte som skulle bli avgörande för hans senare yrkesval. Elis Eriksson har själv berättat om hur ateljébesöket hos Marklund gav honom impulsen att köpa ett stycke lera och på försök avbilda sin styvmor. När han 1934 sökte in till Konsthögskolan var det detta porträtt han använde som arbetsprov.

Elis Eriksson avslutade sin konstnärsutbildning med att göra flera studieresor i Europa. På Liljevalchs konsthall såg han Picassos Guernica 1938 vilken gjorde starkt intryck.

1941 hyrde han en ateljé på söder. Där arbetade han hårt och producerade mycket, men eftersom han regelbundet gallrade bland verken finns inte många tidiga verk kvar. Under hela sin karriär fortsatte Elis Eriksson sedan att förstöra vissa av sina tidigare verk. Inte för att han producerade för mycket, utan för att han ansåg att man för att kunna starta på nytt ibland måste rensa borden, så att de tidigare verken inte stod ivägen för det nya som ännu inte hade fötts fram. Förstörandet blev därigenom en del i det skapande arbetet.

De första åren arbetade han traditionellt och gjorde flera stora offentliga utsmyckningar, bland annat för Höganäsbolaget i Höganäs där han senare köpte sommarhus. I likhet med

konkretisterna, "1947 års män", arbetade han i en modern postkubistisk stil, och med traditionella material. Ernst Elis Eriksson var en hängiven trotskist och trogen anhängare av Rättvisepartiet Socialisterna och han gav regelbundna bidrag till deras tidning Offensiv. Han skänkte också pengar till Stadsmissionen och olika organisationer för hemlösa barn. När den statliga konstnärslönen inrättades 1965 var han en av de första femton som fick den.

Shitt (såpa 1 och 2), 1998-99

Att göra i skolan

När ni efter besöket skall diskutera utställningen kan det vara bra att utgå från Elis egna kategorier: **dagbok, identifikation, tomrum och reportage.**

Samtala om innehållet i de olika kategorierna:

I bilderna ur kategorin dagbok avbildar han sitt eget liv på olika sätt, förstår man vad han vill uttrycka eller är det dolt i bilden?

I kategorin identifikation talar Pavan och hans vänner till oss genom eee's konst. De möter oss i vikåklipptjofjeser, kolasj och tecknade serier, är det bara på skoj eller tror ni eee vill säga något mer med sina bilder?

I kategorin tomrum försöker eee fånga det frånvarande vad menar han egentligen med det? Går det att avbilda det frånvarande och i så fall varför eller varför inte? Fundera över de övermålade mästerverken. Vad är ett mästerverk? Finns det mästerverk och i så fall vem är det som bestämmer vilka konstverk som är mästerverk? I de övermålade mästerverken är det den övermålade bilden som är tomrummet, det frånvarande och det är känslan av nyfikenhet och förväntan som man känner när man ser verket och förstår att det finns en bild man inte ser bakom den svarta färgen som blir själva konstupplevelsen.

I Elis reportage skapar han bilder i vilka han med enkla medel lyfter fram och behandlar aktuella frågor på ett sätt som berör. Det handlar om åldringsvård, korruption, polisbrutalitet, palestinafrågan, fattigdom, krig och religion. Hur

upplevde ni Elis bilder? Är det någon som kommer ihåg någon speciell bild och i så fall varför? Är det bra att konstnärer tar upp aktuella frågor i sin konst?

Avsluta med att lämna ordet fritt kanske finns det de som undrar över något låt hela klassen vara med och diskutera sig fram till svaren på varandras frågor.

Historia/samhällskunskap

Elis Eriksson föddes 1906 och dog 2006. På hundra år har det hänt mycket. Hjälp eleverna att ta fram information om hur det var att vara barn i Malmö vid 1900-talets början. Låt dem jämföra med hur de själva har det, vad är likt och vad är olikt? Hur blir det om man istället jämför med hur barn i fattiga länder har det idag?

Vilka lagar gällde för barnarbete i Sverige för 100 år sedan? När förbjöds barnarbete i Sverige? Hur gammal skall man vara för att arbeta idag? Får man arbeta om man är minderårig och i så fall hur mycket? När fick vi en obligatorisk skola och när utökades den obligatoriska folkskolan från 7-9 år? Finns det fortfarande länder som inte har obligatorisk skolgång för barn? Varför är det så viktigt att alla får gå i skolan?

Det finns fortfarande många länder i världen där barn tvingas arbeta, hela eller en del av dagen för att på det sättet hjälpa till med familjens försörjning.

Ta reda på vilka länder det är. Var jobbar de barnen och hur ser deras liv ut? Finns det något vi kan göra för att få ett slut på världens barnarbete? Kan man köpa saker i Sverige som är tillverkade av barn? Hur vet man om något man köper är tillverkat av ett barn?

Bild

Låt eleverna använda språket och göra egna macklingar, kolasj och vikåklipptjofräser.

I många av Elis Eriksson verk utgör texten en viktig del av innehållet. Både titlarna och de texter man finner i verken ger oss ledtrådar och hjälper oss att uppfatta konstnärens budskap. I konstverken skriver Elis på ett rakt och direkt sätt han bryr sig inte om skrivregler eller stavning. Han uttrycker sig i skrift på samma sätt som när han talar. Eftersom han växte upp i Stockholm är språket starkt färgat av stockholmskan. Här kan man låta eleverna använda vilket språk de vill. Det kan vara vardagsspråket som de talar med sina kompisar, språket de använder när de tjuvstar och smsar eller så kan de ta text direkt ur tidningar eller citat ur böcker.

Om man arbetar med verk i kategorin reportage som behandlar aktuella händelser är det enklast att använda text ur dagstidningar, internet eller citat ur böcker

Arbetar man med verk i kategorin dagbok, som berättar om sådant man själv upplevt, är det bäst att utgå från det egna talade språket. Det

kan vara svenska, något annat språk, slang, någon dialekt eller en blandning.

För att skapa collagen kan man använda alla möjliga material det är bara fantasin som sätter gränser. Det kan vara allt från papper, kartong och träbitar till plast och aluminium man kan även infoga hittade föremål i bilderna.

Låt eleverna först tänka ut vad det är de vill att deras bild skall uttrycka. Låt dem sedan skapa bilden genom att måla, klippa och klistra och sedan avsluta med att infoga texten.

Svenska

Under det senaste året har språk debatterats i flera olika forum. I valrörelsen har folkpartiet lanserat förslaget att alla som skall bli svenska medborgare bör göra ett språktest. Och i pressen har miljonsvenskan debatterats. Det talade och skrivna språket är både det vanligaste och det viktigaste sättet vi har att kommunicera med varandra. För att vi skall förstå varandra är det viktigt att de enskilda orden har samma innebörd för alla. Inget språk är statisk, språk förändras hela tiden. De utvecklas över tid, nya ord tillkommer och äldre ord faller bort. Även grammatik och uttal förändras.

Utgå från utställningen och diskutera vad språk betyder.

Vilket språk använder Elis i sina texter? Vad är det för skillnad mellan talspråk och skriftspråk? Vad är det för skillnad mellan en dialekt och slang? Hur talar vi med varandra, talar man på samma sätt med sina kompisar som med en lärare, en okänd vuxen eller sin mamma?

Kommunalt odjur, 1965

Nedan hittar du adresser till några av artiklarna i debatten om miljonsvenskan. Skriv ut dem och använd dem som underlag för er diskussion.

Ebba Witt-Brattström; Miljonsvenskan - en mediebluff, Dagens Nyheter

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=1058&a=544497&previousRenderType=2>

Carlos Rojas; Miljonsvenskan -ett rikare språk, Aftonbladet

<http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/02789,810459,00.html>

Paul Alarcón; Miljonsvenskan knäcker, Gringo

<http://www.gringo.se/debatt.asp?id=35>

Charlotte Rudenstam; Kan du skilja på chilla och softa?, Friamedia.se

<http://friamedia.se/94/kan-du-skilja-pa-chilla-och-softa>

Elin Viksten; Svenskastriden, Arbetarbladet

http://www.arbetarbladet.se/culture_article.php?id=401305&avdelning_1=103&avdelning_2=124

David Baas; STOCOV blattesvenska, Metro

<http://www.metro.se/se/article/newsmotion/2006/05/02/70284/>

Cecilia Bornäs; Cecilia Bornäs om språket, Sydsvenskan

<http://sydsvenskan.se/kultur/article161535.ece>

Nya ord i Svenska akademins ordlista

<http://www.svenskaakademien.se/LitiumInformation/site/page.asp?Page=1&IncPage=1470&Destination=5>

Slang och dialekter

I Nationalencyklopedin kan man hitta artiklar som förklarar skillnaden mellan slang och dialekt glöm inte att även söka på angränsande artiklar som "stadsmål" och "nya dialekter"

Du kan även låta klassen se något av avsnitten i Fredrik Lindströms språkprogram i åtta delar. De finns tillgängliga genom AV-centralen